

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

srpen 2017

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítejte u Kompostu druhé poloviny léta. Na konci školního roku se velká část Evropy potýkala s dlouhodobým suchem. Nad jižními Čechami se vytrvalejší nebo vydatnější déšť nezastavil prakticky tři týdny. Půda se na mnoha místech začala měnit ve vyprahlý, rozpraskaný a těžko propustný škrálop. V posledním červnovém týdnu pak poměrně vydatná fronta toto trápení alespoň na čas ukončila a svlažila nás deštěm v úhrnu několika desítek milimetrů.

Z obsahu tohoto čísla:

Bělověžskému pralesu svítá naděje..	2
Výlet k říčce Křemelné.....	2
Vláda výrazným způsobem omezila..	3
Zákaz kožešinových farem úspěšně..	4
Jak chovám čmeláky (2. část).....	4
Sníme naši planetu? - 2. díl.....	6
Znáte naše sýkorky?.....	7
Hurá na výlet s Enviroskopem - 3.....	8
Pestrobarevné housenky kuklérky...	8
Večer s dokumentem - 42. díl.....	9
Pozvánky - srpen 2017.....	9
„Čekám, až porozumím...“	11
„Domácnost bez odpadu“	11
Příspěvek do soutěže o předplatné..	12
Antioxidační posklizňový jídelníček..	12

Vzhledem k pokročilé devastaci naší krajiny nebylo až tak překvapivé, když tento klasický letní déšť začal ihned zvedat hladiny některých řek až k povodňovým stupňům. Co mě však vyvedlo z míry možná ještě více, byla reakce mnoha lidí v mém okolí. Během dne jsem několikrát zaslechl povzdech nad tím, „jak se nám to počasí pokazilo“ nebo že „odpoledne už by mělo být zase lépe“. Tyto stereotypy vypovídají cosi o našem naprostém odtržení od

přírody a koloběhů v ní probíhajících. Což už dávno vím, ale když jsem něco v tomto stylu uslyšel zcela náhodou i od českobudějovického meteorologa ve vysílání rozhlasu, uvědomil jsem si, jak moc je situace vážná. Nakolik jsme pouze konzumující stroje, kterým dojde, že máme nějaký problém, až když bude vykoupena v supermarketu poslední PET láhev s vodou.

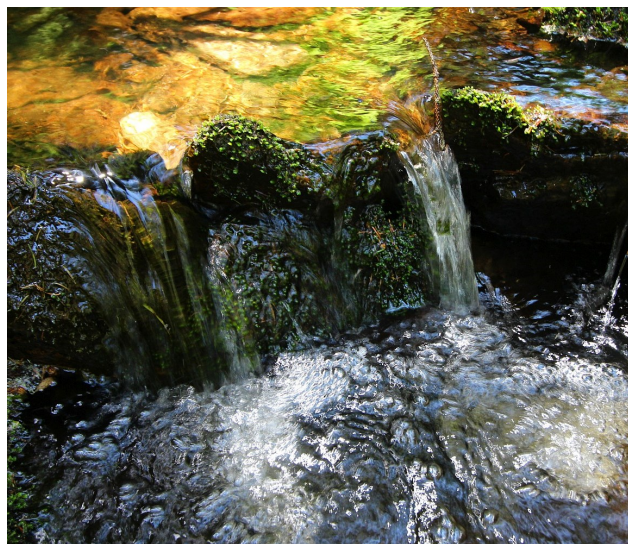

Foto Roman Szpuk

Z těchto důvodů zakládám počínaje srpnem 2017 Klub přátel deště a vyzývám nejen k radosti a tanci mezi kapkami při každé, byť sebemenší přehánce, ale také k důkladnějšímu chápání souvislostí - zejména toho, že za sucha a povodně (kterých bude pravděpodobně už pouze přibývat) si můžeme z větší části sami a také toho, co by se s tím dalo dělat - k tomu slouží a sloužit bude i náš časopis.

Zájemci o členství v novém klubu se nám mohou hlásit všemi dostupnými cestami, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Bělověžskému pralesu svítá naděje

V [minulém čísle](#) jsme přinesli znepokojivé informace o situaci v polském Bělověžském pralesu, tamním nejcennějším chráněném území. Tristní stav ochrany jednoho z nejvzácnějších lesních komplexů Evropy rozpochyboval dosud netečné kontrolní mechanismy na těch nejvyšších úrovních. Také díky aktivistům, kteří se k obraně pralesa sjeli z mnoha koutů Evropy (včetně ČR), se události dostaly do širokého povědomí veřejnosti a přitáhly k sobě i nemalý zájem médií.

Na počátku července se situací v Bělověžském pralesu při svém zasedání v Krakově zabýval Výbor pro světové dědictví mezinárodní organizace UNESCO a přijal usnesení na jeho ochranu. Dá se to považovat za první dílčí vítězství, neboť usnesení požaduje okamžité zastavení kácení a také dává ultimátum na přepracování zprávy o vlivu kácení na evropsky významnou lokalitu v soustavě Natura 2000 (více viz [zde](#)).

Bělověžský prales, foto Ralf Lotys (CC 3.0)

strojů a demonstranti v polských městech pomohli v uplynulých týdnech probudit spícího medvěda. Věříme, že jen tak neusne a změní se to, co se zprvu zdálo nemožné.

Dokud nezasáhne Soudní dvůr EU, bude prales však nadále v ohrožení a pod tlakem harvestorů. Stále ještě je možné podpořit blokádu přímo na místě. Více informací je k dispozici [zde](#). -jj-

Na počátku července se situací v Bělověžském pralesu při svém zasedání v Krakově zabýval Výbor pro světové dědictví mezinárodní organizace UNESCO a přijal usnesení na jeho ochranu. Dá se to považovat za první dílčí vítězství, neboť usnesení požaduje okamžité zastavení kácení a také dává ultimátum na přepracování zprávy o vlivu kácení na evropsky významnou lokalitu v soustavě Natura 2000 (více viz [zde](#)). Podle organizace UNESCO by mohlo dojít k přeřazení území na seznam světového dědictví v ohrožení.

Další příznivá zpráva přišla jen o několik málo dní později. Evropská komise zažalovala Polsko u Soudního dvora Evropské unie. Ten by měl v několika týdnech rozhodnout o předběžném opatření, díky kterému by mělo být kácení pod hrozbou obrovských sankcí zastaveno (více viz [zde](#)).

Situaci budeme i nadále pečlivě sledovat. Pokud by se podařilo některým ze zmiňovaných úřednických mechanismů destrukci pralesa zastavit, jednalo by se o další pozitivní příklad důležitosti občanské angažovanosti. Nejen samotná hodnota pralesa, ale také sebeobětaví aktivisté u těžebních

Výlet k říčce Křemelné

V posledních letech se stalo samozřejmostí, že letních výletů pořádaných Šmidingerovou knihovnou ve spolupráci se strakonickou ZO ČSOP se ujal profesionální šumavský průvodce Ing. Josef Pecka. Velmi rádi využíváme jeho znalostí přírodovědných i historických a navíc se nám líbí, že umí vše podat s nadhledem a humorem. Velkým omezením je pro nás to, že ne do všech míst se dostaneme veřejnou dopravou, ale nějaký ten spoj se najít dá (byť s mnoha přestupy a s častým zpožděním). Letos jsme se tedy znovu dohodli a v sobotu 8. 7. 2017 dopoledne jsme se sešli ve Velkém Boru u Srní, kam jsme my účastníci dorazili autobusem a pan Pecka ze svého šumavského bydliště autem. První naše kroky vedly víceméně nejkratší cestou k říčce Křemelné, dál jsme v místě pod zaniklou obcí Stodůlky přešli most a pokračovali proti proudu. Po několika kilometrech jsme se u Frauenthalu (což byla také kdysi obec, nyní zaniklá) přebrodili na druhý břeh a vrátili se do Boru částečně po cestách, někde i borůvčím nebo přes kameny a padlé stromy. Kdo chtěl, na jednom z procházených míst se mohl odpojit a dojít zpátky na autobus po pohodlné cyklostezce. Ostatní pokračovali terénem.

Pan Pecka nám vyprávěl o historii vesnice Velký Bor, která byla po válce srovnána se zemí, a to z důvodu zřízení vojenského prostoru Dobrá Voda. Na některých místech jsme se pak setkávali s výstražnými tabulemi upozorňujícími na případný výskyt nevybuchlé munice. Stejně jako např. v Boleticích nebo na známé lokalitě Na Plachtě u Hradce Králové měla činnost vojsk dobrý vliv na biodiverzitu. Někoho to asi udivuje, ale má to svou logiku: jednak krátery po granátech, zákopy, místa vyjetá těžkou technikou atd. rozrůžňovala terén, jednak (a to je asi to hlavní) nebylo z bezpečnostních důvodů možno pustit do takové krajiny turisty a vyhovovat jejich konzumním požadavkům. Jakákoliv jiná než tzv. "lehká" turistika totiž přírodě škodí mnohem víc, než se všeobecně má za to.

Průvodcovství pana Pecky má pro nás ještě další velkou výhodu, a to v tom, že nás vodí po stezkách, kam se sice může, ale kam by si ne každý troufl. Báli bychom se, že se mineme cílem. A tak se dostáváme tam, kde je to zrovna tak hezké jako třeba na Vydře nebo jiných slavných a navštěvovaných místech, a přitom jsme tam ví-

ceměně sami. Je pravda, že sama naše skupina byla tentokrát dost početná (25 dospělých a dvě děti), ale sešli se sami ukázněně a tiší lidé, a tak jsme nevadili ani přírodě, ani sobě navzájem. Naopak - na některých místech jsme si podali ruku a pomohli jeden druhému, hlídali jsme, kdo je pozadu nebo by mohl mít potíže při přelézání padlého kmene, potoka nebo pronikání houštinou, upozorňovali jsme jeden druhého na zajímavosti a předávali jsme si v řadě za sebou informace od pana Pecky, které byly slyšet jen na začátku našeho "hada" a bylo potřeba si takhle vypomoci. Průvod uzavíral můj muž Vilda, tak jak to mívá ve zvyku i při jiných cestách.

Co všechno jsme si ukázali? Například místa, kde dříve stály domy a dnes je připomínají prastaré třešňové a jiné ovocné stromy. Nebo peřeje, u kterých jsme i poseděli a posvačili, abychom si toho místa více užili. Nebo: keříčky borůvek se zralými plody, vlochyni bahenní a klikvu bahenní (zatím nedozrálé), ostřici třeslicovitou zvanou cábrna (používanou na vycpávání čalouněného nábytku), jemnou travu s přiléhavým názvem metlička křivoloká, které se lidově říká (ještě o něco přiléhavěji) "šmajchl-tráva", rozkvetlý prudce jedovatý oměj šalamounek, nerozkvetlý hořec panonský, starček Fuchsův, některé druhy orchidejovitých rostlin (prstnatec Fuchsův, kruštík tmavočervený, bradáček vejčitý) a další typické horské květiny (kamzičník rakouský, jirnici modrou, prhu arniku, zvonečník klasnatý, tužebník jilmový, plavuň pučivou, skřipinu lesní, jestřábník oranžový i chlupáček, zlatobýl obecný...), kromě nich i takové, které rostou i u nás (štírovník, chrastavec, hvozdík, krvavec, řebříček...), z živočichů hlavně všechny možné motýly (např. běláška ovocného, ohniváčky, atd.) a další bezobratlé... Savce jsme mohli vytušit podle trusu a stop (např. divoká prasata a jeleny), ptáky jsme sem tam viděli přeletět nebo slyšeli se ozvat.

Foto -ah-

Těšili jsme se pohledem na okolní krajinu (Slunečnou, Křemelnou, Ždánidla, Vysoký hřbet a Poledník) a užívali jsme teplého, slunečného dne, na druhou stranu náhlou přepršku jsme přijali s radostí, protože je už delší dobu velké sucho. Jak jsme se později dověděli, ve Strakonících bohužel nepršelo. Po cestě autobusem zpět domů jsme pak měli také víceméně vyhlídkovou jízdu. A navíc i skoro hodinovou přestávku - na Kvildě, kde jsme si patřičně odpočali. Musím přiznat, že výtobytky civilizace, ať jde o místní cukrárnu, nebo pěkně vedené informační středisko, ocenil nejen nejmladší člen výpravy Jiřík, ale i my všichni ostatní. Eva Legátová, která jela jinými spoji, nám pak večer napsala (mimo jiné): "... V Sušici jsem z autobusu zahlédla na Otavě více než 10 samiček morčáka velkého. Výlet se mi moc líbil, protože Šumava je opravdu kouzelná..."

Měli jsme radost i z účasti manželů Zemánkových z Prahy a jejich synů, protože jsme jim tímto mohli tak trochu oplatit jejich průvodcovství ze zimních výprav k nim (viz např. zápis [v čísle 3/2016](#)). V závěru výletu jsme všichni panu Peckovi upřímně poděkovali a hned jsme si dohodli pokračování v srpnu - 12. 8., kdy se chystáme navštívit společně Lenoru a Řasnici.

Vláda výrazným způsobem omezila občanská práva

Možná největším krokem zpět v polistopadovém vývoji naší země (alespoň z pohledu občanských práv a ochrany přírody) se jeví novela stavebního zákona, která zbavuje veřejnost a spolky možnosti vyjadřovat se v rámci územních a stavebních řízení ke stavbám nejrůznějšího charakteru. I přesto, že toto klíčové ustanovení podstatným způsobem mění "pravidla hry" na jedné z nejpodstatnějších úrovní, na které je možné aktivně chránit životní prostředí, byla mu v celém kolotoči projednávání věnována pouze minimální pozornost. Těžko říct, zda se jednalo o záměr, ale celá záležitost putovala ke "zdárnému" konci až příliš nenápadně a více pozornosti bylo věnováno mnoha jiným bodům novely. Doprovázela ji také celá řada zkreslujících informací a nepříjemných překvapení.

Foto -jj-

Hlavním argumentem předkladatelů materiálu bylo zjednodušení a zrychlení stávajících řízení. Přijatá novela však nic podobného neřeší. Neexistují ani důkazy o tom, že spolky v minulosti fakticky nebo účelově zdržovaly některé stavby - to ani není možné, protože rozhoduje příslušný úřad. V mnoha případech však pomohly fakticky se vyjádřit k uvažovanému záměru prostřednictvím znalostí místního prostředí a zachránit cennou přírodní hodnotu (viz např. [zde](#)).

Celý postup novely tak neodbytně vede k dojmu, že ona stěžejní klauzule byla předem pečlivě připravena a skryta pod

hluk diskuze nad ostatními projednávanými body. Komu jde tato změna na ruku, snad ani není třeba uvádět. Možná ještě smutnější je fakt, že takto radikální tunel občanských práv nepřitáhl větší pozornost veřejnosti ani médií a všeobecné vnímání problému dost možná odráží nahlížení většiny lidí na činnost ekologických organizací jako takovou.

Při své cestě za schválením novela vážněji narazila pouze v Senátu, kde se právě proti krácení občanských práv postavil ústavně-právní výbor. Text s dalšími pozměňovacími návrhy prošel o pouhých pět hlasů. Jak dopadlo konečné hlasování 27. června v Poslanecké sněmovně, se můžete přesvědčit [zde](#). Asi největším paradoxem je to, že pro novelu zvedl ruku i ministr životního prostředí Richard Brabec. Podpořil tak věc, která je v rozporu nejen s dobrými mravy, ale také Ústavou ČR a schváleným programovým usnesením současné vlády (více viz [zde](#)). -jj-

Zákaz kožešinových farem úspěšně prošel Senátem

Předposlední metu překonala na své legislativní pouti novela zákona na ochranu zvířat proti týrání zakazující v ČR provoz kožešinových farem. Po úspěšném přijetí v Poslanecké sněmovně (o kterém jsme informovali v [minulém čísle](#)) putoval návrh do Senátu. Podle očekávání byly mobilizovány síly zastánců farem a vyústily v návrh hospodářského výboru prosazující zákaz až počínaje rokem 2023 a výrazné zvýšení finančních kompenzací. Doposud projednávaný návrh počítá s náhradami zhruba ve výši 50 milionů korun, návrh hospodářského výboru je měl zvýšit až na 150 milionů. Pro představu by se jednalo o 6000 Kč za jednoho chovaného norka, 3500 Kč za jednu chovanou lišku, navíc pak 2500 Kč za každou rušenou klecovou jednotku (jejíž pořizovací cena se udává zhruba okolo 1000 Kč). Přijetí tohoto návrhu by tak ze dne na den udělalo z provozování kožešinové farmy velmi slibný krátkodobý podnikatelský záměr. Nic takového se však naštěstí nestalo. V noci z 20. na 21. července byl v Senátu bez větších problémů schválen návrh původní, a to výrazným poměrem hlasů 39 ku 3. Posledním zastavením zbývajícím na cestě k úplné platnosti tak je podpis prezidenta, který má obvyklých 15 dní k vyjádření. -jj-

Překopávky

Jak chovám čmeláky (2. část)

Které matky chytám a usazuji do úlků. Vycházel jsem letos (možná mylně) z toho, že v určitém období se některé matky střídavě pasou na květech i hledají místo k založení hnízda. Tři dny po tom, co se první matky objevily na naší rozkvetlé meruňce, jsem je začal chytat přímo na květech a pouštět do tří připravených úlků. Ale pouze matky, které neměly pylové rousky na nohou, to znamená, že pravděpodobně ještě neměly hnízdo. Chytil jsem matky jak čmeláka zemního, tak čmeláka skalního. Jiní se na naší zahradě nevyskytují. Pomocí zátky jsem nechal úlek s matkou uzavřený tak 20, maximálně 30 minut (nikdy ne přes noc). To proto, aby se matka mohla vrátit do svého hnízda, pokud si je již někde dříve založila. Pak jsem zátku odstranil, a pokud jsem měl chvíli čas, počkal jsem, jakým způsobem matka úlek opustila. I když způsob odlétnutí dával naději, že se matka někdy vrátí, klidně jsem stejný úlek týž den nabídl ještě několika dalším matkám. Abych věděl, zda matka „odzátkovaný“ úlek již opustila, a nemusel u něj čekat, nahradil jsem zátku chomáčem konopí nebo v otvoru vzpříčenými stébly trávy. Dokud byl otvor takto lehce a prostupně uzavřen, byla matka uvnitř. Chybějící konopí či stébla byly známkou, že matka úlek opustila a mohu do něj dát na zkoušku matku jinou. Nevylučuji, že jsem některý úlek nenabídl stejné matce vícekrát. Rozhodně jsem ale během prvního dubnového týdne do každého úlku celkem rychle a snadno přemístil z nedaleké meruňky postupně 3–10 čmeláčích matek. Již po několika dnech jsem viděl, že tento postup je úspěšný. Například jsem čekal u prvního úlku na vylétnutí tam umístěné matky a mezitím do otevřeného otvoru vlétla jiná matka. Patrně jedna z těch prvních dvou, které úlek poznaly již dříve. Co si uvnitř obě královny povídaly, nevím, každopádně jedna z nich se později začala do úlku vracet. To jsem opět poznal podle shozených stébel slámy. Nemusel jsem tak ztrácet čas koukáním na česno, zda se matka vrací, a mohl se soustředit na usazování matek ve zbývajících dvou úlcích. A tam to šlo téměř stejně rychle jako v prvním případě. Během týdne jsem tak měl všechny čmeláčí příbytky obsazené, a to matkami čmeláka skalního, i když na jednom česně jsem viděl matku

Náčíní k odchytu, přesun do trubice a odchycený čmelák, foto Marcel Kraus

čmeláka zemního. Jednou mi shozená stébla v otvoru signalizovala, že matka uletěla. Když jsem se ale podíval dovnitř úlku, seděla na víčku a cucala vodu s medem. Asi se vrátila, když jsem se kvůli jiné práci nemohl čmelákům věnovat. Také jsem zažil, že se u česna jednoho úlu dvě matky popraly a ta poražená pak vletěla do sousedního úlku. Řekl bych slovy dnešní terminologie, že popávka matek letos vysoce převýšila nabídku bydlení. V zimě si proto ještě asi dva úlky udělám. Abychom ale mohli matce úlek nabídnout, musíme mít určitou zručnost a umět matku chytit. To může být pro někoho problém.

Můj způsob chytání čmeláků. Není určitě jediný a patrně není ani nejlepší. Jiný způsob jsem ale nezkoušel. Čmeláčí matky chytám do obyčejné sítky, kterou používají akvaristé a také já u jezírka. Mám sítky dvě, z toho jednu na dlouhé násadě, takže i čmeláčí matka v třímetrové výšce se může během minuty ocitnout v příjemném prostředí mého úlku. Pomocí sítky nejdříve matku dostanu na zem. Pak střed sítky nadzvednu, matka se snaží dostat vzhůru, takže pod sítku a zároveň pod matku vsunu malou sklenici od jogurtu. Vhodnou manipulací dostanu matku do této sklenice tak, aby

Matka se vrátila, foto Marcel Kraus

Boj dělnic s klapkou, foto Marcel Kraus

shora byla sklenice přikrytá sítkou. To vše pak přenesu k zahradnímu stolu a překloupím, aby sítka byla dole a na ní sklenice dnem vzhůru s čmeláčí matkou uvnitř. Jelikož ta se stále dere vzhůru, není problém sítku zpod sklenice odstranit a místo ní pod sklenici umístit průhlednou plastovou trubičku. Ta má na straně sklenice kartonovou přírubu širokou jako sklenice a na druhé straně má zátku. (Postup by měl být patrný z přiložené fotografie. Gumové rukavice na ní nemám kvůli čmelákům. Zrovna jsem natíral plot, když se objevila hnízdo hledající matka. Bylo to v roce 2015, kdy jsem se ještě držel uvedené teorie odchytu matek.) Sestavu „sklenice–příruba–trubice–zátku“ obratnou manipulací ukryji pod bundu tak, aby sklenice s čmelákem byla ve tmě pod bundou a trubice na světle. Matka leze za světlem, a když je v polovině trubice, dám sklenici pryč a otvor v přírubě uzavřu hůlkou, která je delší než trubice. Pak stačí trubici odzátkovat, přiložit k otvoru v úlku a počkat. Někdy zvědavá matka do úlku vlezte sama, jinak ji tam opatrně natlačím hůlkou a otvor zazátkuji (jen na 20–30 minut). Pokud matka čmeláčí úlek přijme (bývá to počátkem dubna), tak se asi měsíc nic neděje. Matka pracuje uvnitř a pouze občas ji zahlédnu, jak odlétá či přilétá. Po měsíci, letos to bylo počátkem května, se objeví na česně první dělnice, daleko menší než matka. Postupně počet dělnic roste a za další měsíc (v červnu) se mezi nimi objeví dvojnásobně velcí čmeláci. Nevím, zda to jsou také dělnice či trubci. Při pohledu dovnitř úlku však toho stále moc vidět není, vše je schováno pod vystýlkou. Čmeláky v úlku jsem dosud nikdy nepřikrmoval. Letos to v jednom čmelínu zkusím. V červnu a červenci již bývá na česnech provoz jako u včel. Čmeláci stále přilétají, odlétají a to je čas ukázat chov případným zájemcům nebo těm, kdo o tomto koníčku ještě nikdy neslyšeli. Uvnitř úlku se čmeláci často objevují i na vystýlce a na noc se mnoho z nich usazuje i na bočních stěnách pod sklem. V srpnu a možná již v červenci pak z úlku vylétají nové mladé matky. Nevím, zda se do čmelínů ještě vracejí, nebo se jen venku krmí a pak hledají místa k přezimování. Tím sezóna končí. Opuštěné úlky nutno pak dobře vyčistit. Zbývá ještě zmínit se o ochraně česna proti škůdcům čmeláků.

Ochranná klapka. O její nutnosti, principu a tvaru jsem se poučil z webových stránek. Podle nich jsem si dvě klapky vyrobil sám. Jediný problém byl najít lehký průhledný plast a umět jej vhodně ohnout. Využil jsem toho, že některé krabičky (od bonbonů, léků apod.) mají oválné kraje, takže ohýbání odpadá. Některé plasty se dají ohnout nad plamenem, nebo ještě lépe v horké vodě. Důležité je, aby klapka všude doléhala a čmeláci ji dokázali nadzvednout. Horní část klapky se přelepí tmavou izolepou, aby se čmeláci nedrali za světlem vzhůru, nýbrž dolů k okraji klapky. Klapku aplikuji, až když mám jistotu, že se matka do úlku pravidelně vrací. Nejdříve klapku něčím podložím, aby matka procházela malou štěrbinou a zvykla si na nutnost ten kousek plastu zvedat. Štěrbinu postupně zmenšuji, až po týdně klapka zcela dosedne. Vylíhnuté dělnice již tímto způsobem na klapku nezvykám. Zpočátku jim ale nějaký čas trvá, než si na tuto překážku zvyknou. Plo-

Pohled do hnízda a detail mladé matky, foto Marcel Kraus

chu pod plastem také zdrsňují, aby čmeláci při průchodu vzhůru neklouzali. Třetí klapku jsem si kvůli vlastní pohodlnosti koupil za několik set Kč hotovou. Zdá se mi ale, že se pod ni čmeláci dostávají obtížněji a že ostré okraje otvoru ve dřevě pod klapkou strhávají čmelákům zbytečně mnoho pylových rousků z nohou. Tento materiál či potrava musí pak v hnízdě chybět. Konstrukce mých klapek je trochu jiná a tolik rousků na nich čmeláci neztrácejí. Možná ale mají moje klapky jinou vadu, o které zatím nevím.

A vůbec, je toho hodně, co ještě nevím. Dovnitř vystýlky v úlku raději nenahlížím, takže nevím, co se děje během sezóny v hnízdě. Nevím, proč tam jsou čmeláci různé velikosti, kteří z nich plní jaké úkoly, kdy se líhnou trubci, jak se poznají a podobně. Netuším také, zda za velkou úrodu citrusů v loňském roce vděčíme tomu, že květináče se stromky nebyly v zimní zahradě, nýbrž nedaleko čmeláčích úlů. Jedno jsem se ale díky čmelákům naučil. Vnímat, co a kdy nám na zahradě kvete, odhodit rýč či lopatu a koukat, jak čmeláci shánějí potravu a opylují květy, kde hnízdí kosové, ve které budce máme sýkorky a vůbec, jak živou zahradu máme. Všem, kdo se o chov čmeláků pokoušejí, přeji hodně úspěchů a také radosti ze všeho, co je s tím spojeno.

Podrobnější informace k tématu naleznete na www.ceskycmelak.cz, k domácí „odchovu“ pak konkrétně [zde](#). **Marcel Kraus**

Sníme naši planetu? – 2. díl – Ekologická stopa produkce potravin

Druhý díl nového seriálu o ekologických dopadech našeho stravování se bude zabývat konceptem ekologické stopy. Tedy principy, kterými je možno pod jednu veličinu zahrnout všechny dílčí oblasti, ve kterých má systém produkce potravin negativní působení na životní prostředí, a rovněž tyto jevy nějakým způsobem vyčíslit. Tomuto tématu bylo věnováno i jedno z nedávných pokračování cyklu besed Zelené otazníky (ohlédnutí za touto akcí si můžete přečíst v [č. 12/2016](#)).

Koncept ekologické stopy (ES) je vlastně číselný koeficient vyjadřující udržitelnost existence naší civilizace na planetě Zemi. My ji nějakým způsobem vytěžujeme, ona má určité regenerační kapacity. Při koeficientu 1 by bylo naše působení na horní hranici udržitelnosti - tzn., že naši činnost by bylo možné za plného využití všech těchto kapacit dlouhodobě držet bez poškozování životního prostředí na setrvalé úrovni. Problémem je, že globální ES naší civilizace v tuto chvíli je vypočítána na 1,7. Jinými slovy, fungujeme zde na dluh 0,7 planety Země, neboli potřebovali bychom dvě třetiny další Země, aby se dal život všech lidí označit za udržitelný. Pokud vykalkulujeme ES pro jednotlivé státy, ČR se bude "pyšnit" číslem 3, některé

Foto CCO

západoevropské státy nebo USA číslem ještě daleko vyšším. Evidentním dluhem, na který nyní fungujeme, je devastace životního prostředí, úbytek biologické rozmanitosti, drancování energetických zdrojů a další závažné jevy. Celkovou ES můžeme rozložit dle jednotlivých odvětví naší činnosti, lépe se tak dostaneme ke konkrétním návodům k nápravě těchto nepříznivých čísel. Bude nás zajímat, jak a jakou měrou se na naší stopě podílí náš způsob bydlení, cestování, spotřeby zboží a v neposlední řadě stravování. V celkovém mixu zaujímá právě způsob našeho stravování dost podstatnou (i když obtížně vyčíslitelnou) část. Hlavním důvodem je to, že celý řetězec produkce potravin, jejich zpracování, distribuce a spotřeby na sebe váže velké množství energeticky i materiálově náročných činností. Některé prameny uvádějí až čtvrtinový podíl spotřeby potravin na celkové ES, což je ekvivalent celkové ES průměrného Afričana - viz např. [zde](#). Pod stejným odkazem je uvedena tabulka, která rozpočítává ES ingrediencí základního menu. Více než konkrétní čísla jsou důležité až řádové rozdíly mezi jednotlivými ingrediencemi, kde je možné vysledovat základní souvislosti. Těmi se budeme zabývat v dalších pokračováních seriálu podrobněji, neboť jsou podstatné pro pochopení vlivu našeho způsobu stravování na životní prostředí. Ale ve zkratce jsou to dva hlavní činitele - jednak obrovská nehospodárnost produkce živočišných potravin (u většiny těchto komodit nám ve srovnání s rostlinnými vzrůstá ES nejméně 10 x) a také doprava potravin ze vzdálených zemí (i když rozdíly nejsou tak podstatné jako u předchozího a projevují se výrazněji spíše v konceptu uhlíkové stopy, kterým se budeme zabývat příště ve spojitosti s globální změnou klimatu).

Při přepočtu na konkrétní potraviny zjišťujeme mnoho zajímavých a alarmujících faktů (viz [zde](#)). Za více než 1/3 celkové potravinové ES je zodpovědná produkce masa a výrobků z něj ("rekordmanem" je maso hovězí, vysokou ES má také maso telecí a ryby). Další přibližně 1/3 zaujímá kravské mléko a výrobky z něj (nejvíce samozřejmě ty koncentrované - zejména sýry a máslo). Produkce všech ostatních potravin se vejde do zbývající přibližně 1/3, což dobře vypovídá o rozdílech v ES některých "ekologicky klíčových" potravin (které bychom navíc měli využívat spíše doplňkově). Relativně nejmenší ES pak mají základní potraviny vesměs rostlinného původu (brambory, obiloviny, luštěniny, zelenina...). Poměrně vysokou ES mají některé pochutiny (káva, čaj, čokoláda...), kde bude logicky záviset spíše na spotřebovaném množství.

Tyto velké rozdíly pochopíme lépe ve chvíli, kdy si uvědomíme, že do ES konkrétní potraviny je nutné započítat vše, co souvisí s její zemědělskou prvovýrobou, dovozem a distribucí, zpracováním a její konzumací. Tedy i produkce krmiv pro hospodářská zvířata, pohonné hmoty pro zemědělské stroje a emise z nich, biocidy a hnojiva, zábor a destrukce původních ekosystémů pro vznik zemědělské půdy, emise z dovozu potravin, produkce odpadů a plýtvání potravinami při jejich průmyslovém zpracování a distribuci do domácností a institucí a také spotřeba v nich.

Všeobecná doporučení jsou již z tohoto výčtu a základních souvislostí patrná. Podrobněji se jimi budeme zabývat v dalších pokračováních seriálu a budeme rozebírat konkrétní kroky v tomto výrobním řetězci a návody, kterak ES potravin v rámci našich možností co možná nejvíce snížit. -jj-

Znáte naše sýkorky?

Sýkorka je jedním z našich nejznámějších pěvců. Málokdo ale ví, kolik druhů sýkorek u nás žije. Nejznámější jsou asi sýkora koňadra a sýkora modřinka, které často v zimě navštěvují naše krmítka. Nejsou to ale vždy stejní ptáci. Koňadra, která u nás vyvede mladé, přezimuje až někde na Jadranu. Zimu u nás tráví koňadry z Polska, Běloruska, ale i z oblastí daleko za Moskvou, z podhůří Uralu. Mělo se za to, že to jsou u nás stálí ptáci, a až kroužkování ukázalo, jak migrují. Koňadra hnízdí v dutinách a vyvádí mladé dvakrát ročně. Mimo hnízdění se shlukují do malých hejnečků spolu s ostatními sýkorami. Živí se převážně hmyzem, v zimě pak semeny a různými pupeny. Je to velmi obratný lezec.

Modřinka je krásný milý ptáček s modrou čepičkou a modrými křídly. Nedejte se ale zmást, je to lítý bojovník. Z krmítka statečně odežene i mnohem větší ptáky, než je sám.

Je to typicky dutinový pták, který rád hnízdí i v ptačích budkách. Jakmile je ale otvor do budky větší než asi tři centimetry, vyžene je z budky špaček. Proto je vhodné, pokud chcete, aby vám v budce úspěšně zahnízdila, náležitě vletový otvor upravit. Původně lesní pták se úspěšně adaptoval v zahradách a parcích. Hnízdit začíná už v dubnu a hnízdí až dvakrát ročně. O mladé, kterých může být i deset, se starají oba rodiče. Živí se hmyzem, pupeny a v zimě olejnatými semeny.

Další naší sýkorkou je parukářka. Je to asi naše nejhezčí sýkorka. Na hlavě má sameček i samička černobílou chocholku. Je to ptáček žijící převážně v lesích, kde vyhledává borovice, ale hlavně smrky. Na krmítku ji můžeme vidět pouze tehdy, je-li instalované v blízkosti lesa. Jako ostatní sýkorky hnízdí v dutinách stromů, ale může použít i opuštěné hnízdo dravců nebo veverek. Když samička zahřívá v hnízdě vajíčka, sameček ji krmí. O mláďata se poté starají oba rodiče. Je to stálý pták, který se ze svého působiště moc nevzdaluje.

Jako zašpiněná mourem je sýkora uhelníček. Je častěji slyšet než vidět. A to proto, že její domovinou jsou výhradně jehličnaté lesy. Uhelniček je jeden z nejhojnějších ptáků v lese. I tato sýkorka hnízdí v dutinách stromů. Protože ale obývá hlavně smrčiny, kde je dutin poskrovnu, využívá k hnízdění i staré vykotlané pařezy a různé pukliny. Zvláštností může být i její hnízdění ve starých děrách, vyhloubených hlodavci. Jako potrava jí slouží vajíčka a larvy hmyzu. Je proto pro les velkým přínosem. Na jaře a na podzim se živí semeny smrků a jedlí. O mláďata se starají oba rodiče a celá rodina zůstává pohromadě celý rok až do příštího hnízdění.

Na vašich toulkách přírodou můžete spatřit ještě sýkorku babku nebo sýkorku lužní. Samozřejmě existují i další druhy sýkor, ale za nimi byste už museli popojet.

Robert Matoušek

Sýkory koňadra, modřinka, parukářka a uhelníček, foto Robert Matoušek

Hurá na výlet s Enviroskopem - 3.

Rozcestník šetrné turistiky na webových stránkách www.enviroskop.cz a ve volně stažitelné mobilní aplikaci Enviroskop představuje další lokalitu na Strakonicku. Dnes vás v rámci naší prázdninové kampaně "Za šetrnou turistiku na jihočeský venkov", podpořené Jihočeským krajem, pozveme na ochutnávku osvěžující vody ze studánky Dobrá voda u Milejovic.

Studánka Dobrá voda u Milejovic

Voda ve studánce představuje měkkou povrchovou vodu, která má díky poloze studánky, podloží, ze kterého vytéká, a vydatnosti pramene vysokou samočisticí schopnost. Rozbor vody z roku 2006 prokázal, že neobsahuje žádné bakterie, obsah dusičnanů splňuje limity kojenecké vody a i přes trojnásobný obsah radonu je voda pitná. Podle pověry má být dokonce léčivá. Pro návštěvníky jsou u studánky připraveny hrníčky a naběračky, v blízkosti studánky najdete také ohniště.

Studánka se nachází na poutním místě, které zahrnuje také kostel a křížovou cestu. Zdejší kostel je zasvěcen počtě Královny Nebeské Nejblahoslavenější Panny Marie. Jeho stavba byla zahájena v roce 1889 a obklopuje ho 14 kapliček se zastaveními křížové cesty. Oboje bylo postaveno z darů farníků a jiných dobrodinců a vysvěceno v roce 1891. V kostele se slouží každoročně mše při Dobrovodské pouti, která připadá na jedenáctou neděli po Velikonocích.

Studánka, foto Tomáš Smrž

Lokalita se nachází 2,5 kilometru východně od obce Milejovice na úbočí vrchu Vráž. Ze silnice Milejovice - Kuřimany odbočuje na konci obce vpravo úzká asfaltová silnice do kopce, po které lze ke studánce dojít či dojet po žluté turistické značce.

U kapličky v obci Milejovice z roku 1800 stojí památník obětem 1. světové války. Na konci vsi u silnice směrem na Přečovice uvidíte dvojramenný kříž na památku napoleonských válek a v obci můžete pátrat po schovaných stavbách selského baroka.

Další informace a fotografie k tomuto místu naleznete [zde](#).

Simona Šafarčíková, Krajská síť environmentálních center Krasec, z. s. Křížová cesta, foto Tomáš Smrž

Pestrobarevné housenky kuklěček

S housenkou z čeledi můrovitých (*Noctuidae*) se čtenáři Kompostu již setkali v článku pana Ing. Viléma Hrdličky v [čísle 2/2015](#). 18. 6. 2017 jsem na silnici mezi Újezdem u Chanovic a Defurovými Lažany našla nádherně zbarvenou housenku, kterou jsem nejprve marně hledala v atlase. Nakonec pomohlo zadat do internetového vyhledávače heslo „Noctuidae Raupe“ (Raupe je německy housenka) a housenka kuklěčky heřmánkové (*Cucullia chamomillae*) byla odhalena. Jejimi živnými rostlinami jsou kromě heřmánku rmen, řebříček, kopretina a měsíček. Malé housenky se zdržují na živné rostlině (hlavně v květech), dospělé housenky často přes den v úkrytu pod živnou rostlinou ve stelivu. Aktivní jsou po setmění, kdy vylézají na živnou rostlinu a živí se listy nebo raději květy. Za deštivého a pošmourného počasí jsou na živné rostlině i ve dne. Housenky se vyskytují od června do počátku srpna. S dospělou kuklěčkou jsem se setkala v lese u Kadova 21. 5. 2016. Myslím si, že by se mohlo jednat o kuklěčku heřmánkovou, ale určování nenápadných dospělců je pro laika obtížné. Charakteristickým znakem dospělých kuklěček (*Cuculliinae*) jsou na hrudi rozšířené, hlavu přečnávající límce do tvaru kapuce (tzv. cuculus – odtud název kuklěčky). Z dalších druhů je hojná kuklěčka diviznová (*Shargacucullia verbasci*) s housenkami na diviznách a v horách jsem již několikrát potkala housenku kuklěčky locikové (*Cucullia lactucae*). V ČR se uvádí 16–17 druhů kuklěček. **Eva Legátová**

Housenky kuklěčky heřmánkové, diviznové a locikové, foto Eva Legátová

Použitá literatura:

MACEK, J. a kol.: Motýli a housenky střední Evropy II. Noční motýli – můrovití. Academia, Praha, 2008.

Večer s dokumentem – 42. díl – Masokr – přijetí minulosti

Pro prázdninovou dobu odpočinku jsem si pro vás připravil snímek pro náš seriál poměrně netypický. Žánrově se jedná o pseudodokument nebo utopii, chcete-li, na téma, kterému v časopise věnujeme určitý prostor. Z úhlu pohledu, z kterého je zachyceno v tomto filmu, jsme se jím však ještě nezabývali - nenašli jsme k tomu dostatek odvahy, a tak jsme rádi, že to někdo udělal za nás a dost se mu to podařilo. Pokud čekáte drastické obrázky z velkochově nebo jatek, rovnou vás uklidním.

Film Masokr nás zavede do blízké budoucnosti. Píše se rok 2067 a Anglie, potažmo celý svět, prošel v několika minulých desetiletích hlubokou proměnou. Soucit se zvířaty bez výjimek a rostlinná strava jsou naprostým standardem. Lidé se ohlížejí zpátky do doby životů svých rodičů - konce 20. a začátku 21. století - do období "temna", ve kterém bylo bezbřehé vykořisťování vybraných druhů zvířat naprosto normální a bylo nevědomě protknuto celou společností. Velká část filmu je pak retrospektivní mozaikou skutečných a fiktivních událostí vedoucích k celosvětové veganské revoluci. Kromě skvělého a břitkého anglického humoru je na filmu nejpikantnější právě ono rychlé střídání skutečnosti a fikce, zejména v prostředí televizních reklam a nejrůznějších studiových skečů. V této oblasti může méně znalého diváka tato forma uvést v lehkou nejistotu, co je skutečné a co už nikoli. A to právě bizarností některých veřejných výstupů a událostí provázející skutečnou i fiktivní "souboj veganů a karnistů". I když je zcela zřejmé, z jakého tábora jsou tvůrci snímku, dokáží se mnohokrát strefit do vlastních řad a udělat si srandu i ze sebe samotných i svých stereotypů.

Foto IMDb.com

Pro aktivisty za práva zvířat je film určitě pohlazením - hřejivým a mrazivým zároveň - protože ztvárňuje vysněnou podobu budoucího světa a tedy naději, ke které se upínají. Pro všechny ostatní může znamenat pochopení jejich motivace a argumentů a také nahlédnutí na vlastní naučené stereotypy novou optikou. Další rovinou filmu je úsměvný a zároveň dojemný příběh "hrdinů své doby" - prozvírecích aktivistů, kteří stáli na prahu vyobrazované revoluce. Kromě komediálních prvků obsahuje film i celou řadu hlubších momentů, které mohou někoho nasměrovat k porozumění situaci, možná dokáže vysvětlit i tu ohromnou propast, kterou mezi sebou ony dvě zmiňované skupiny mají. Jedním z nejdůležitějších okamžiků filmu je scéna, při které ze sebe nejstarší generace inscenované budoucnosti shazuje vinu za své dávné skutky a dochází ke zjištění, že na vině za náš "dřívější" postoj ke zvířatům vlastně není nikdo a jedná se o jakýsi monumentální princip kolektivní viny indoktrinovaný všemi a všem na všech úrovních naší společnosti.

Pokud se chcete dobře zasmát a možná se nechat i lehce vyprovokovat, tato hodinová záležitost je pro vás ke zhlédnutí [zde](#).
-jj-

Pozvánky - srpen 2017

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Strakonické příběhy XLIV.

Úterý 8. 8.: Karel Skalický: **Vstříc povznesení krajiny. Velkostatkář Eduard rytíř Daubek a Krajinská výstava ve Strakonících v roce 1899.** Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Přírodovědný výlet do okolí Lenory

Sobota 12. 8.: Sraz v 6:50 před nádražím ČD. V 7:09 jede vlak do stanice Lenora (nádraží). Tam nás v 9:00 bude čekat Ing. Josef Pecka, profesionální šumavský průvodce (poplatek 100,- Kč - až na místě). Ukážeme si **lesy a loučky podél Řasnice** a jinou cestou se vrátíme do Lenory (cca 17 km). Zpět jede vlak v 16:59 nebo v 18:59. Více na pobočce Za Parkem (Husova č. 380, 380 422 720).

Podvečer s deskovými hrami

Pondělí 21. 8.: další utkání pro hráče Scrablu (i pro úplné začátečníky). Můžeme si zahrát i jiné deskové hry - Dixit, Cacao, anglický Scrabble... 16:30–18:00 hod. v půjčovně v Husově ulici č. 380 (lze přijít kdy-

koliv v uvedenou dobu, třeba jen na podívání). Hrací potřeby budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní. Není třeba se předem hlásit, naopak bude možnost se přidat ještě dodatečně a pokračovat v hraní i v dalších týdnech, z domova.

Zastavení v čase

Středa 23. 8.: Krátké setkání, ztišení, verše - Petr Ulrych, poetická próza - John Flanagan. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Výstavky

Výstavka kvetoucích rostlin na určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce** (Paměť strakonických stromů, Nejlepší knihy, Burza námětů na cestování aj.). **Otevřeno:** Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. kromě 31. 7. – 3. 8. a 14. 8. (dovolená). -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Knihovna na cestách

Každý den o letních prázdninách můžete využít služeb knihovny v areálu venkovního plaveckého stadionu ve Strakonících. Zpříjemněte si letní lenošení u vody knížkou, časopisem, komiksem, kriminálním příběhem či romantickou povídkou. Bude možné si půjčit i jednoduché stolní hry.

Hledám pevný bod – básně Dalibora Peška

2. 8. – 28. 8. – Vzpomínková výstava na strakonického básníka, doplněná výtvarnými pracemi **Rudolfa Riedlbaucha**. Vstupní hala ŠK.

Drobné smetí

Jak probíhají terénní práce biologů, konkrétně malakologů („šnekařů“)?

O tom, jak náročnou prací v obtížných a někdy i nebezpečných podmínkách je vykoupena radost z výsledků výzkumu, si můžete přečíst [zde](#). Odborné malakologické články jsou i pro laiky přístupné ve sborníku [Malacologica Bohemoslovaca](#). -ah-

Praha chystá rozsáhlou výsadbu nové zeleně

Celkem 145 hektarů nových parků a lesů se chystá hlavní město Praha založit do roku 2020. O jaké lokality se bude jednat a další podrobnosti k záměru se dočtete [zde](#).

V Česku se poprvé rozmnožili šakali

Historicky první přímé důkazy rozmnožování šakala obecného na území ČR v podobě snímků šakalího štěněte a kojící feny dorazily z rezervace velkých kopytníků v Milovicích. Více podrobností se dočtete [zde](#).

Protierozní vyhláška MŽP letos platit nezačne

Vyhláška, která by měla účinněji chránit zemědělskou půdu před erozí, začne platit nejdříve v roce 2018. Bezzubý dokument stanovující pouze přípustné ztráty ornice navíc zkritizovala agrární komora kvůli údajnému snižování konkurenceschopnosti českého zemědělství. Více se dočtete [zde](#). -jj-

Literární okno

„Čekám, až porozumím...“

Moc se mi líbí báseň Šeřík ze sbírky „Listy ze zápisníku“ od strakonického autora Dalibora Peška (1. 7. 1921 – 20. 8. 1997). Mám ráda i jiné jeho verše, ale ty přírodní jsou mi blízké obzvláště – třeba slova jako „... nikdy nepopíšu tu krásu...“ nebo „... čekám, až porozumím...“ Knihy „Nikdy nedo-

končený obraz“ (1979), „Listy ze zápisníku“ (1983), „Do moře plyne řeka“ (1987) mívám na pobočce často vystavené v nabídce, stejně jako sbírky připravené k vydání po roce 1997 básnickou manželkou Vlastimilou, mojí profesorkou biologie z dob studia na strakonickém gymnáziu: „Hledám pevný bod“ (1998), „Klaunská mše“ (1999) a „Paměť, předmět dolič-ný“ (2010). V dubnu 2017 jsme si za milé účasti paní profesorky přečetli několik ukázek při akci „Zastavení v čase“, po celý srpen bude mnoho dalších vystaveno v hale ŠK na hradě, a to spolu s dobovými dokumenty a s obrázky rodinného přítele, akademického malíře **Rudolfa Riedlbaucha**.

Na pondělí 13. 11. vás srdečně zveme do společenského sálu ŠK na Vícehlasy č. 10, které budou 20. výročí básníkovy úmrtí připomínat také. Moderátor **Jan Tříška** si bude o jeho životě a díle povídat s **Vlastimilou Peškovou a Šimonou Rejzkovou-Kovářovou**.

Osobně jsem pana Peška neznala, ale vím, že na něj jeho blízcí vzpomínají s velkou láskou. Poprosila jsem tedy o několik dalších slov o něm paní Vlastimilu Peškovou a Zdeňku Skalickou. Budou součástí výstavy a také si je můžete přečíst v delší verzi tohoto článku [zde](#). Těším se na jmenované akce a doufám, že se na nich s vámi, čtenáři, uvidíme. **-ah-**

Z archivu Rudolfa Riedlbaucha

Šeřík

Co budu živ
budu před ním stát v úžasu
uslyším za zády
blázen
ale neškodný
čeká až promluví hořící keř
a já čekám
čekám až porozumím
vědí
šeřík
syringa vulgaris
keř čeledi olivovitých

vědí o něm víc než já
ale nerozumějí mu
nevidí jak mi podává ruce
neslyší co mi šeptá
netuší něhu matky země
když sytí a napájí jeho kořeny
nikdy nepopíšu tu krásu
a co je šeřík proti vesmíru
divotvornému mechanismu bez
pák
bez kol
bez motorů

Dalibor Pešek

"Domácnost bez odpadu" – Bea Johnsonová

Díky autorce miniseriálu o bezodpadových tipech z předchozích dvou čísel časopisu (viz [zde](#) a [zde](#)) Anděle Kinclové přibyla do fondu pobočky ŠK kniha, která se dá považovat v tomto tématu za průkopnickou. Bea Johnsonová se za několik let svého „zero waste“ tažení napříč Spojenými státy stala doslova celebritou. Kniha "Domácnost bez odpadu" je kromě jejího [blogu](#) a četných přednášek hlavním výstupem pro zájemce po celém světě.

Velký úspěch knihy určitě nespočívá pouze v informacích v ní uvedených. Jednak je napsána svěží formou, která představuje „zero waste“ styl (ať už na jakékoli úrovni) jako sexy záležitost vhodnou naprosto pro každého, jako věc zjednodušující naše životy a šetřící naše peníze a čas. Jednak v ní autorka popisuje přerod svůj a své vlastní rodiny z klasického amerického konzumního modelu do podoby průkopníků bezodpadového životního stylu, kteří se v něčem takovém našli a naplno si to užívají – i se všemi možnými přešlapy, omyly, neúspěchy a nepochopením okolí.

Na první pohled se může zdát, že se čtenář bude dozvídat pouze praktické tipy ke zredukování věcí, které cestují z našich domácností na skládku. Text však přináší ještě jedno důležitější a přesahující poselství. To, s kterým bychom vysoké úrovně toho samého dosáhli asi i bezděky. Myšlenka minimalismu a zjednodušování našich životů – tedy redukce nepotřebného nejen v našich domácnostech, ale i v našich hlavách a v mezilidských vztazích. Bea Johnsonová se snaží čtenáře často přivést k zamyšlení, zda to či ono skutečně potřebujeme vlastnit, nakupovat nebo udržovat v okruhu našich zájmů. A jestli nejsou okolo nás věci důležitější, které shromažďováním nepotřebného už nezvládáme.

Pokud se opět zamyslíme nad tím, že životní prostředí je největší měrou poškozováno naší nadměrnou spotřebou a naučeným konzumním chováním, cesta ke zlepšení se nám zase stěravá v principu dobrovolné a obohacující materiální skromnosti. Kniha tak neřeší pouze odpad jako takový, dostává se univerzální zkratkou k jádru problému. Naší snahou o bezodpadové alternativy může být u mnoha produktů prostě to, nepouštět je do našich životů, protože je tam nepotřebujeme. Kromě obalů ušetříme i zdroje potřebné k jejich vyrobě (což je v mnoha případech ještě podstatnější).

O konkrétních tipech se zde rozepisovat nebudu, ostatně přečtěte si je v knize sami.

Dozvíte se mnoho zajímavého nejen o tom, kde a jak obstarat produkty v bezodpadové verzi, ale také jak si celou řadu z nich vyrobit sami doma, sdílet v tematických komunitách nebo je nahradit něčím jednodušším a šetrnějším. Možná vám to tak zprvu nepříjde, ale text je z velké části o tom, jak souběžně s tímto šetřit velkou hromadu peněz, času a místa v našich domovech a myslích. Což může být pro někoho ještě poutavější.

Uvedu snad jen hlavní kapitoly - témata, kolem kterých se kniha točí – Kuchyně a nakupování potravin, Koupelna, hygiena, kosmetika a zdraví, Ložnice a šatník, Domácí práce, úklid a údržba, Pracovna a nevyžádaná pošta, Děti a škola, Svátky a dárky, Mimo domov a na cestách, Zapojte se a Budoucnost bezodpadové společnosti. Publikace navíc přináší všeobecný úvod s konceptem na minimalizaci odpadu v domácnostech „5Z“. Výborné a informacemi nabitě jsou poznámky pro české čtenáře, které stírají podstatné rozdíly mezi našimi a americkými bezodpadovými realitami. Nabízejí také přímo cesty k pořízení některých alternativ na českém trhu.

Knihu je možné díky téměř bezedné studnici praktických tipů označit i jako jakousi příručku pro šetrnou domácnost. Z mého pohledu je však snaha autorky chápat bezodpadovost jako alfu a omegu ekologicky šetrného životního stylu trochu kontraproduktivní. Na jednu stranu svou snahu o nacházení bezodpadových alternativ vyháňá až do zbytečných extrémů řešením všech možných miniaturních detailů, na druhou stranu se už tolik nezamýšlí nad vzdálenějšími a skrytějšími dopady svého konání na životní prostředí. V mnoha případech tak může být až posedlá snaha o nalezení varianty s nulovým odpadovým zbytkem paradoxně poznamenána vyšší ekologickou stopou.

I přes tento nedostatek se však jedná o zásadní publikaci v této oblasti. Pomáhá otevírat nové obzory v tak běžných záležitostech, že se nad nimi ani nezamýšlíme. Myslím, že je načase to změnit. -jj-

Listovka

Příspěvek do soutěže o předplatné časopisu Naše příroda

Na tomto místě přinášíme příspěvky, které byly zaslány do soutěže o předplatné časopisu Naše příroda. Příspěvky, které nezískaly první cenu, ale přesto si zaslouží zveřejnění.

Foto Evelína

Červená

*Při krvavé cestě podzimu
sbíráme jeřabiny, hložinky a šípky.*

*Na hlavách třešní
sedí červený kohout
a psí víno
do světa vyštěkává
rudý říjen.*

*Tráva olizuje kapičky života,
které teple stékají po prstech*

*zraněných trnám,
ostružinami,
polibky kamenů
a smutkem strniště.*

* * *

*Je podzim na Samotách
a naši rudí bratři
se ukládají k spánku.*

Evelína

Zdraví a strava

Antioxidační posklizňový jídelníček

Onemocnění rakovinou je doposud velmi často vnímáno jako blesk z čistého nebe, jako rána osudu, které nebylo možné se vyhnout nebo jí předcházet. Ve většině případů je tomu však přesně naopak. Zrádnost a neviditelnost souvislosti vzniku onemocnění a faktorů životního stylu je zapříčiněna jeho dlouhodobým skrytým rozvojem - zejména podmínkami vhodnými k jeho propuknutí v našem organismu. U nejčastějších typů nádorových onemocnění (zejména souvisejících s trávicím traktem) byla řadou výzkumů potvrzena úzká návaznost na způsob našeho stravování - podobně jako u nádorů plic a kouření. Pokud odhlédneme od ostatních faktorů životního stylu (které mohou hrát také důležitou roli nebo k rozvoji onemocnění významně přispívají) a zaměříme se pouze na jídelníček, můžeme velmi zjednodušeně říci, že jednou z klíčových záležitostí je dlouhodobá převaha příjmu potravin rozvoj rakoviny podporujících nad těmi, které ji naopak dokáží brzdit. Výčet potravin první skupiny je veřejným míněním doposud odmítaná nebo přehlížená skuteč-

nost. Kromě prokazatelně škodlivých potravin (viz např. zpráva WHO o zpracovávaných masných výrobcích a červeném mase - [zde](#)), škodlivých potravinových přísad apod. sem můžeme zařadit i některé ostatní, které se tak zprvu netváří, ale jejich nadměrné a dlouhodobé zastoupení v jídelníčku může negativně měnit vnitřní prostředí organismu a vytvářet vhodné podmínky pro vznik a růst nádorů. Patří sem rafinované obiloviny, jednoduchý cukr, maso, mléčné výrobky, nezdravé tuky a většina průmyslově zpracovaných a vysoce rafinovaných potravin. Samozřejmě, že je prakticky nemožné, se všem uvedeným potravinám vyhnout zcela. Ale měli bychom se v první řadě snažit o jejich minimalizaci v jídelníčku. V druhé řadě se pak zaměřit na potraviny se silnými antioxidačními vlastnostmi (v přeneseném slova smyslu protirakovinnými).

Že na ně upozorňujeme právě v měsíci srpnu, není náhoda. Ve většině případů se jedná o sezónní rostliny a plody, které je možné právě v této době pořídit v široké škále, ve velkém množství, vysoké kvalitě a za příznivou cenu. Každý z nás tedy může (nejen v tomto měsíci) něco udělat proti onemocnění, které má na svědomí hned za srdečně-cévními chorobami statisticky nejvíce úmrtí.

Velmi zajímavé jsou také souvislosti výskytu účinných látek v samotných rostlinách. Jedná se o přirozené fytochemikálie vznikající v nich zejména jako ochrana před nejrůznějšími chorobami, škůdci a patogeny (tyto látky mají rovněž velmi silné antibiotické, dezinfekční a protiparazitické účinky). Vzhledem k často výrazné (palčivé) chuti určité části rostliny a zápachu se jimi brání proti konzumaci živočichy. Naopak jejich výrazná barva (přírodní barviva mají často antioxidační účinky) může sloužit k přilákání konzumentů plodů a roznošení semen. Všechny tyto mechanismy tak můžeme využít ve prospěch našeho zdraví. Přinášíme seznam potravin, kde je obsah těchto látek nejvyšší. Nejsou nikterak seřazeny. Nejlepšího výsledku dosáhneme, pokud je budeme pravidelně, v široké škále a co možná největším množstvím zařazovat do našeho jídelníčku.

Potraviny s nejsilnějšími protirakovinnými účinky

Košťaloviny (zelí, kapusta, brokolice, květák, růžičková kapusta); **česnekovité** (česnek, cibule, pór, pažitka); **sója**; **kurkuma**; **zelený čaj**; **drobné ovoce** (maliny, jahody, borůvky, brusinky); **ořechy, semena** (vlašské ořechy, lněné semeno); **rajčata**; **ci-trusy** (pomeranč, mandarinka, citrón, grep); **červené víno**; **hořká čokoláda**. -jj-

Použitá literatura:

BÉLIVEAU, R., GINGRAS, D.: Zdravým vařením proti rakovině, Vyšehrad, 2009.

Foto -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Marcel Kraus, Robert Matoušek, Simona Šafarčíková, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2017

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE